

TWÓRCZOŚĆ PROJEKTOWA A PARTYCYPACJA SPOŁECZNA W KSZTAŁTOWANIU KRAJOBRAZU – WPROWADZENIE DO PROBLEMATYKI

DESIGN CREATIVITY AND PUBLIC PARTICIPATION IN THE LANDSCAPE DESIGNING - INTRODUCTION TO ISSUE

Miłosz Zieliński

mgr inż. arch.

Politechnika Krakowska
Wydział Architektury
Instytut Architektury Krajobrazu

STRESZCZENIE

Człowiek będąc elementem krajobrazu swoją działalnością kształtuje przestrzeń, uczestnicząc w procesie trwania krajobrazu. Działalność ta może być różnie umotywowana, mieć różny zasięg oddziaływania ale zawsze wpływa na jakość krajobrazu a zatem także na jakość życia ludzi. We współczesnym świecie coraz większą rolę w gospodarowaniu przestrzenią odgrywają społeczności lokalne, korzystając z demokratycznego prawa współdecydowania o jakości krajobrazu, coraz częściej ich decyzje i działania stają się ważnym czynnikiem krajobrazotwórczym. Współczesny profesjonalny twórca: architekt, urbanista lub architekt krajobrazu powinien korzystać z potencjału jaki dają społeczności lokalne a partycypacja społeczna może być istotnym narzędziem w warsztacie projektowym odpowiedzialnego specjalisty.

Słowa kluczowe: antropogeniczne czynniki krajobrazotwórcze, proces projektowy, partycypacja społeczna

ABSTRACT

The man being a part of the landscape, shapes the space of its activities, participating in the landscape creation process. This activity may be differently motivated-on and have a different range of influence, but it always affects the quality of the landscape and the quality of people's life also. In today's world an increasing role in landscape basin management is played by local communities, using the democratic law codetermine in landscape cases. Today's professional creator: architect, city planner or landscape architect should use the potential that is given by local communities and public participation. It can be an important tool in the professional designer workshop.

Key words: anthropogenic factors, social participation, the design process,

GENEZA TEMATU

Spacerując orońskimi ścieżkami w Centrum Rzeźby Polskiej ma się niebывалą okazję do oglądania ciekawych rzeźb lub instalacji artystycznych. Jedną z nich, umiejscowioną niemal w najdalszym zakątku starego parku, skłania do głębokiej refleksji, a jej interpretacja ilustruje humanistyczne podejście autora do problematyki projektowej. Lapidarna w formie instalacja prezentuje niezwykle bogatą symbolikę. Kompozycja składająca się z czterdziestu ośmiu kamiennych graniastosłupów rozmieszczonych na planie kwadratu, ma wyryte na wysokości ludzkiego wzroku pojedyncze słowa. (fot. 1,2.) Słowa te układają się w myśli, z sensem zależnym od kolejności ich odczytywania przez obserwatora. Najciekawsze jednak znajduje się w samym środku rzeźby. W centrum kompozycji nie ma graniastosłupa z kolejnym słowem. Pustka ta wydaje się być przygotowana dla doświadczającego tego dzieła człowieka. To myśl w głowie tego człowieka dopełnia i kończy dzieło. Dopiero człowiek nadaje sens i wartość dziełu. Rzeźbiarska praca Andrzeja Bednarczyka pt. „Pole anielskich szeptów”¹ przekonuje, że aby przedsięwzięcie projektowe miało sens, musi w swoim centrum mieścić człowieka jako główny podmiot procesu projektowego.

Ryc. 1. *Pole anielskich szeptów* 1998, Rzeźba Andrzeja Bednarczyka w parku orońskiego Centrum Rzeźby Polskiej. Źródło: il. Fot. autora

Fig. 1. *Field of angels whispers* 1998, Sculpture by Andrzej Bednarczyk situated in park in Polish Sculpture Centre, Orońsko. Source: The author's photo

Ryc. 2. *Pole anielskich szeptów* 1998, Rzeźba Andrzeja Bednarczyka w parku orońskiego Centrum Rzeźby Polskiej, detal. Słowa układające się w myśli. Źródło: il. Fot. autora

Fig. 2. *Field of angels whispers* 1998, Sculpture by Andrzej Bednarczyk, detail. Words contracting in thoughts. Source: The author's photo

PROBLEMATYKA

Krajobraz nie jest dziełem ukończonym. Jest raczej procesem², który trwając nieprzerwanie, ciągle zmienia swoje oblicze. Historia krajobrazu jest dużo starsza niż historia człowieka. Jednak to człowiek od chwili pojawiania się na ziemi jest nie tylko istotnym elementem krajobrazu, ale także jednym z ważniejszych czynników przekształcających krajobraz. Nieświadome i świadome działania człowieka stale wzbogacają proces trwania krajobrazu, tworząc historię cywilizacji, przyczyniają się do powstawania nowych typów krajobrazu. Krajobraz pierwotny do czasu rozpoczęcia działalności człowieka trwał rządony prawami natury, a jego fizjonomia zależała od czynników naturalnych. Od czasu kiedy inteligencja pozwoliła człowiekowi gospodarować Ziemią, istnieje ciągle splatanie się czynników naturalnych z antropogenicznymi³. Historia człowieka wiąże się także z

¹ *Katalog rzeźby i obiektów przestrzennych w kolekcji Muzeum Rzeźby Współczesnej*, 2001, red. Twardowska J., wydawnictwo Centrum Rzeźby Polskiej w Orońsku, Orońsko, s.131,

² Bohm A., 2011, *Ochrona i tworzenie piękna - jak tego nauczać?* [w:] *Architektura Krajobrazu*, nr 2/2011, Krajobraz Od-nowa, Wydawca Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu Wydział Inżynierii Kształtowania Środowiska i Geodezji, Wrocław, s.4

³ Bogdanowski J., 1979, *Architektura Krajobrazu*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa-Kraków s.34-49; także Kele F., Maroit P., 1986, *Krajobraz Człowiek, Środowisko*, Wydawnictwo Zakład Narodowy Imienia Ossolińskich,

zupełnie nowym w skali historii Ziemi typem krajobrazu, jakim jest krajobraz kulturowy. Związane są z tym także problemy ochrony, gospodarowania i zarządzania różnymi typami krajobrazów.

Okazuje się, że z początku procesy naturalne definiujące kształt krajobrazu zostały wzbogacone przez działalność człowieka, który często nieświadomie przekształcał środowisko. W dalszych latach aktywność ta uzyskała świadome motywacje. Często było nimi uzyskanie krajobrazu harmonijnego cechującego się określoną estetyką - znakami piękną. Działania te są domeną profesjonalnych projektantów. Jednak w dobie kształtowania się społeczeństwa obywatelskiego czyli demokracji, również i nieprofesjonalne społeczności postulują swoje racje względem środowiska ich życia.

Bardzo intrygującym wątkiem tej problematyki jest uchwycenie potrójnej roli człowieka w krajobrazie. Prace Kevina Lyncha inspirują do spojrzenia na człowieka nie tylko jako na kreatora i użytkownika krajobrazu ale także jako na jego istotny element. (rys.1) *(...)poruszające się elementy miasta, a szczególnie ludzie i ich działania, są równie ważne jak jego części nieruchome i materialne. Nie jesteśmy tylko obserwatorami tego spektaklu, ale sami jesteśmy jego częścią, dzieląc scenę z innymi uczestnikami.*⁴

Ryc. 3. Błonia krakowskie, widok w kierunku Wawelu podczas startu zawodów w kolarstwie górskim (Maraton MTB) Przykład potrójnego znaczenia człowieka w krajobrazie. 1. Człowiek jako twórca krajobrazu kulturowego; 2. Człowiek jako użytkownik krajobrazu; 3. Człowiek jako element krajobrazu. Źródło: il. A. Doroząła

Fig. 3. The Krakow Błonia, the view in the direction of the Wawel Castle during take-off Mountain bike competition (Marathon MTB). Example of a triple the significance of the human in landscape. Source: A. Doroząła

Stymulującą rolę obecności innych ludzi w krajobrazie (głównie miejskim) podkreśla także Jan Gehl, a przytaczane przez niego skandynawskie powiedzenie: "ludzie przychodzą tam gdzie są ludzie"⁵ oraz liczne prace badawcze⁶ zdają się podkreślać rangę czynnika ludzkiego w kształtowaniu krajobrazu.

Stajemy dziś wobec problemu odpowiedzialnego gospodarowania krajobrazem mając coraz więcej czynników wpływających na jego kształt.

Daje to podstawę do przyglądnięcia się roli społecznej strony przestrzeni miejskich jako tej, która daje potencjał do rozwoju aktywnego życia mieszkańców.

⁴ Lynch K., 2011, *Obraz Miasta*, wydawnictwo Archvolta, Kraków, s.2

⁵ Gehl J., 2009, *Życie między budynkami*, wydawnictwo RAM, Kraków, s.25

⁶ m.in. Gehl J., 2010, *Cities for people*, wydawnictwo Islandpress, Washington/Covelo/London, s.271,

W licznych pracach przedstawiano zasady współprojektowania z grupami nie będącymi specjalistami z dziedzin projektowych. Wydaje się zasadne podkreślenie rangi partycypacji społecznej jako potencjału do wykorzystania przy kształtowaniu i ochronie krajobrazu, przez profesjonalnych projektantów. Potrzeba ta wydaje się wyraźniejsza zwłaszcza w kontekście problemów społecznych zdiagnozowanych na szczelbu administracji unijnej w dniach 28 lutego - 01 marca 2011 w Komisji Europejskiej, podczas „Europejskiej Konferencji - Społeczna spójność” (*“European Charter on shared social responsibilities”*). Określono tam główne problemy współczesnego społeczeństwa europejskiego:

- rosnące nierówności
- kruchość rynku pracy
- długi publiczne
- niepewna przyszłość
- brak zaufania do władzy

a także przedstawiono rekomendacje dla miast:

- uzyskiwanie poparcia mieszkańców do projektów miejskich
- zachowywanie dziedzictwa kulturowego, podkreślanie walorów lokalnych i różnorodności
- przybliżanie pokoleń
- partycypacja i deliberacja⁷

Obecnie okazuje się, że same projekty, nawet te najwybitniejsze, i ich realizacja nie gwarantują powodzenia bez akceptacji społecznej. Coraz wyraźniej zdaje się potwierdzać błędna wiara Le Corbusiera, nie pomniejszając jego wielkości jako wybitnego twórcy, w sprawczą moc architektury i architekta, który nadając przestrzeni określoną formę, programuje szczęśliwość użytkowników. Potrzeba czegoś więcej. (...) *Wydaje się, że znaczenia wpływu ładu przestrzennego na odczucia człowieka, na jego doznania estetyczne, na kształtowanie kultury, udowodnić nie trzeba(...)*⁸ trzeba natomiast podkreślić rolę czynników społecznych w procesie projektowania. John Thackara ceniony ekspert w dziedzinie projektowania, propagator realizowania idei zrównoważonego rozwoju uważa że *Projektanci(...)* *muszą przestać projektować dla ludzi, a zacząć projektować z ludźmi.*⁹

Dodatkowo istnieje pilna potrzeba budowania więzi społecznych i aktywowania ludności do konkretnych działań zwłaszcza w kontekście rewitalizacji obszarów zdegradowanych.

Można zaryzykować stwierdzenie, że w krajobrazie coraz więcej do decydowania będą mieli nie tylko wykwalifikowani projektanci ale także szeroko pojęte społeczeństwo.

W Polsce na początku lat 90 dwudziestego wieku, kiedy społeczeństwo żyło nadzieją na jaśniejsze jutro, bardzo mocno wierzono w szybki rozwój społeczeństwa obywatelskiego. Decentralizacja władzy i przerzucenie odpowiedzialności za decyzje przestrzenne na samorządy lokalne rodziły duże nadzieje na polepszenie sposobu gospodarowania i kształtowania krajobrazu. Jednak nowa rzeczywistość okazała się o wiele bardziej skomplikowana. Po ponad dwóch dekadach gospodarki wolnorynkowej i egzystowania w ramach systemu demokratycznego, ciągle uczymy się korzystać z różnych zdobyczy demokracji w także i z współuczestnictwa w procesach decyzyjnych i projektowych. Doświadczenia w tej dziedzinie są, ale należy wyraźnie zaznaczyć, że ciągle nie osiągnęliśmy zadawalającego poziomu procesów partycypacyjnych, debaty publicznej ani odpowiedniej równowagi pomiędzy tradycyjnym podejściem do twórczości projektowej a partycypacją społeczną. Polskie doświadczenia pokazują zarówno dobre chęci jak i nieudolność, przaśność jak i udane, warte powtórzenia przedsięwzięcia w realizowaniu idei partycypacji społecznej. Pomocna przy tym jest praca prof. Krystyny Pawłowskiej która wprowadzając nauki społeczne do dziedziny twórczości jaką jest architektura czy archi-

⁷ *Draft recommendation of the Committee of Ministers to member states on the Council of Europe's Charter on shared social responsibilities*, 2012, PDF

⁸ Wejchert K., 1984, *Elementy kompozycji urbanistycznej*, wydawnictwo Arkady, Warszawa. s.21

⁹ Thackara J., 2010, *Na grzbiecie fali. O projektowaniu w złożonym świecie*, Wydawnictwo Szkoły Wyższej Psychologii Społecznej „Academica”, Warszawa, s.169-177

tektura krajobrazu stała się propagatorką realizowania idei partycypacji społecznej. Jej dorobek naukowy w tej dziedzinie daje solidne podstawy teoretyczne oraz instrukcje praktyczne dla profesjonalistów, władz lokalnych i oraz wszystkich zainteresowanych tematem.¹⁰ Można wymienić dobre przykłady postępowania zgodnego z zasadami sztuki prowadzenia partycypacji społecznej w procesie kształtowania krajobrazu w Polsce. Na uwagę zasługuje tu m.in. działalność lubelskich Forum Kultury Przestrzeni i Forum Rozwoju Lublina, które poza aktywnym udziałem w debatach publicznych nad jakością przestrzeni miasta, włączają obywateli w proces kształtowania krajobrazu miasta. Co więcej, oficjalna reprezentacja Forum składająca się z 22 osób tworzących Radę Kultury Przestrzeni, jest ciałem doradczym prezydenta Lublina w sprawach związanych z przestrzenią miasta.¹¹ Środowisko to ma również dorobek w praktycznym prowadzeniu konsultacji społecznych, których efektem są gotowe projekty parków publicznych (Ludowego oraz Rusałka).¹² Deklaracje władz w Lublinie, że projekty te zostaną wzięte pod uwagę budzą nadzieję na faktyczną sanację miejskich przestrzeni przy współudziale społeczności lokalnych ale nie gwarantują tego. Jak pokazują przykłady z Małopolski,¹³ samo przeprowadzenie profesjonalnych warsztatów partycypacyjnych czy dobrych konsultacji społecznych, nie zakończy się sukcesem bez odpowiedzialnych decyzji władz samorządowych. Tylko pójście „za ciosem” i konkretne działania realizacyjne będzie można uznać za wspólny sukces projektantów, społeczności lokalnych i samorządu. W innym wypadku synergiczny potencjał społeczny i twórczy zostanie zmarnowany lub w najlepszym wypadku osiągnie połowiczny sukces. Za pełen sukces za pewne można uznać realizację parku publicznego w warszawskiej dzielnicy Praga Południe, gdzie w latach 2007-2010 udało się przeprowadzić inwestycję opartą na zasadach współuczestnictwa społeczności lokalnych na różnych etapach projektu. Tłumy mieszkańców i chętnie pozujący do zdjęć samorządowcy podczas otwarcia parku, oraz masy odwiedzających po otwarciu, zdają się potwierdzać sukces tego przedsięwzięcia.

Innym wątkiem problematyki balansowania między twórczością projektową a partycypacją społeczną jest kształtowanie krajobrazu w szerokiej skali. Profesor Aleksander Böhm uważa, że: *Wartości krajobrazowe są dobrem publicznym i należą do wszystkich obywateli. Nie jest to jednak wystarczająca gwarancja dla ich przetrwania i dlatego wymagają niekiedy ochrony „przed właścicielem”. Jest to zajęcie kłopotliwe, nie modne, niechętnie podejmowane ale wykonalne i pożyteczne. Dowodem na to jest ochrona i zarządzanie krajobrazem, poprzez pełnomocnictwa służb państwowych, które przynosi jak dotąd lepsze rezultaty od skutków partycypacji społecznej na tym polu. Innymi słowy kluczem do sukcesu są proporcje: tyle władzy ile wiedzy.*¹⁴ Problemy planistyczne w Polsce wynikają przede wszystkim z innego podejścia „właścicieli krajobrazu” do jego wykorzystania. Wprawdzie ogółowi społeczeństwa zależy na zachowaniu wartościowych cech krajobrazu, to jednak w rzeczywistości trudno jest chronić wartościowy obszar, kiedy jego mieszkańcy widzą w nim przede wszystkim perspektywę zysków np. ze sprzedaży parcel pod zabudowę deweloperską. Stąd biorą się protesty dotyczące projektów planu miejscowego wprowadzającego zasady ochrony wartości przyrodniczych, kulturowych czy krajobrazowych. Mało kto z protestujących zdaje sobie sprawę z faktu, iż jest to przysłowiowe „piłowanie gałęzi na której się siedzi”. Z drugiej strony, władza lokalna korzystająca z manda-

¹⁰ Pawłowska K., 2008, *Przeciwdziałanie konfliktom wokół ochrony i kształtowania krajobrazu Partycypacja społeczna, debata publiczna, negocjacje*. Wydawnictwo Politechniki Krakowskiej, Kraków, ss.373, także *Zanim wybuchnie konflikt. Idea i metody partycypacji społecznej w ochronie krajobrazu i kształtowaniu przestrzeni* tom A Dlaczego? oraz tom B Jak?. 2010, red. Pawłowska K., wydawnictwo Fundacja Partnerstwo dla Środowiska, Kraków

¹¹ Kamiński J., 2012, *Kultura przestrzeni – partycypacja obywatelska w Lublinie* [w:] *Zieleń miejska* nr 2 (58), wydawca Abrys, s47-49,

¹² *Idem.*, 2011, *Konsultacje społeczne sposób na rewitalizację terenów zieleni* [w:] *Zieleń miejska* nr 9 (53), wydawca Abrys, s44-47,

¹³ Zieliński M., 2012, *Wpływ społeczności lokalnych na krajobraz miejski (na przykładzie małopolskich doświadczeń)*, [w:] *Przestrzeń i Forma*, nr 16, Wydawnictwo SFERA, Szczecin, ss.535-547,

¹⁴ Böhm A., 2008, *Między mandatem a partycypacją społeczną* [w:] *Zarządzenie krajobrazem kulturowym* Prace Komisji Krajobrazu Kulturowego PTG nr 10, wydawnictwo Komisja Krajobrazu Kulturowego PTG, Sosnowiec, s. 523

tu społecznego i co ważniejsze zależna od społecznych nastrojów w kontekście kolejnych wyborów, łatwiej zdecyduje się na odpuśczenie ochrony w prawie lokalnym, zyskując tym samym przychylną wyborców, niż podejmie odpowiedzialną ale niepopularną decyzję. Jakości krajobrazu wówczas może ucierpieć, a odpowiedzialność za to się rozmywa.

Znalezienie optymalnego balansu między klasycznym podejściem projektowym a procesami partycypacyjnymi powinno zdefiniować współczesne podejście do kształtowania krajobrazu. Należy wytyczyć ścieżki dla projektowania według wiedzy i warsztatu profesjonalnego z autorską odpowiedzialnością, oraz przy aprobacie i współdziałaniu społeczeństwa.

PODSUMOWANIE

Jeśli za potencjalną wartość w procesach przemian i kształtowania krajobrazu uznać działalność społeczności lokalnych, w kontekście kształtującego się społeczeństwa obywatelskiego, to tym istotniejszym wydaje się odpowiedzenie na pytanie jak skutecznie równoważyć problemy projektowe i partycypację społeczną?

Za cel ideowy należy uznać dostosowanie Architektury Krajobrazu do zdobyczy demokracji. Wydaje się, że Architektura Krajobrazu będąc dziedziną o wymiarze oddziaływania nie tylko w skali jednostki ludzkiej ale całych społeczeństw, jest predestynowana do realizowania się zgodnie z zasadą *pro publico bono*, a więc dobra wspólnego.

Innym celem pracy będzie usystematyzowanie antropogenicznych czynników krajobrazotwórczych. Wskazanie miejsca, jakie zajmuje wśród nich działalność społeczności lokalnych nie będących profesjonalnymi twórcami.

Ważną częścią pracy będzie podkreślenie roli lokalnych społeczności na etapie współdziałania z samorządem lokalnym oraz projektantem. Wypracowanie modelu debaty publicznej i wykorzystywanie narzędzi partycypacyjnych w kreacji przestrzeni publicznych przy wspólnej pracy na rzecz ładu przestrzennego i czynnika estetycznego w kreacji.

DESIGN CREATIVITY AND PUBLIC PARTICIPATION IN THE LANDSCAPE DESIGNING - INTRODUCTION TO ISSUE

ORIGINS OF THE TOPIC

During walking the paths in the Centre of Polish Sculpture in Orońsko it is easy to notice a various sculptures or installations. One of them, located almost in the far corners of the old Park, tends to profound reflection. An interpretation of it illustrates the author's Humanities approach to the design. This very simple (in form) installation presents the extremely rich symbolism. The artwork consists of forty-eight stone boxes spacer at square. There are single words at the height of the human vision. (fig. 1,2.) They stack in thought, with meaning, depending on the observer reading. However most interesting, is situated in the middle of a sculpture. In the center of the artwork is not another box with the next word. Emptiness seems to be prepared for Man who experiences the Work. The thought in his head complements and completes the Work. The Work is incomplete until the man gives the meaning and value. Sculpturally work by Andrzej Bednarczyk entitled "Field of angels whispers" argues that, human must be located in the center of the project if the project has to be valuable.

ISSUES

The landscape is not a finished work. It is rather a process that continuously, constantly changing its image. Landscape history is much longer than the human history. However, a human from the moment of occurrence on Earth is one of much important landscape component, landscape changing factor, and the landscape user. Unconscious human actions continuously enhance the process of landscape being. It creates a civilisation history and creates new types of landscape. Before human and his activities, landscape were changing and transforming by natural processes. Since the intelligence has enabled man to manage the land, there is a continuous convolution of natural and anthropogenic factors. The history of man is also quite new in the history of the Earth. Nowadays we can describe different types of landscape, which cultural landscape is the result of human activities in space. It is related to the issues of protection, management, and management of various types of landscapes.

Natural processes that define the shape of the landscape from the beginning, was enriched by human activities at a later time, which often unwittingly was transforming environment. In subsequent years this activity has received conscious motivation. Often the aim were: to get the harmonious and beautiful landscape, based on specified aesthetics – characteristic of beauty. These activities are the domain of professional designers. However, in the development of the civil society (democratic), unprofessional public mark his views in relation to the landscape.

A very exciting thread of this issue is to capture an a triple role of man in the landscape. The work of Kevin Lynch's fresh to the reflection that Man is not only a creator and the user of the landscape but also its essential element. (fig.1) (...) *moving elements of the city, and especially the people and their actions, are as important as its part of the immovable and the material. We are not only monitors the spectacle, but we're part of, sharing the stage with other participants.*¹⁵

According to Jan Gehl works and researches, role of the presence of other people in the landscape (mainly urban landscape), we can quotes old Scandinavian meant by saying: "the people come, where they are people". Numerous research seem to emphasise the rank of the human factor in landscape shaping. Now, we face a responsibility of the landscape with more and more factors affecting its shape.

This gives rise to study the role on the social side of landscape designing as that offer the potential for development of the active life of the inhabitants. There is numerous works were the principle of public participation (non-specialists from the fields of design), but it seems appropriate to underline the seriousness of the social participation as a potential for use in the development and protection of the landscape by professional designers. The need for this seems more pronounced especially in the context of social management at the level of the administration of the EU on 28 February-01 March 2011 in the European Commission "*European Charter on shared social responsibilities*". It specify the main problems of modern European society:

- growing inequalities
- the fragility of the labour market
- public long
- uncertain future
- lack of trust to local authority

and also provides recommendations for cities:

- obtain the support of the inhabitants to urban projects
- preserving cultural heritage, highlighting local amenities and diversity
- zooming generations
- participation and deliberation¹⁶

¹⁵ Lynch K., 2011, *Obraz Miasta*, wydawnictwo Archvolta, Kraków, s.2

¹⁶ *Draft recommendation of the Committee of Ministers to member states on the Council of Europe's Charter on shared social responsibilities*, 2012, PDF

Now it appears that the same projects, even the best, and their implementation do not guarantee success without acceptance from the public. Increasingly seems to confirm an erroneous belief of Le Corbusier's, not prejudice its greatness as an outstanding creator, in "causative Power" of an architecture and an architekt, that giving the space a specific form, programs user's happiness. *It need something more. (...)It seems that the significance of the impact of governance on the spatial perception of man, on his personal aesthetic, the evolution of culture, there is no need to prove (...)*¹⁷ There is need to emphasize the role of social factors in the design process. John Thackara, esteemed expert in the field of design, implement sustainable development, considers that *Designers (...)must stop designing for people, and start to design with people.*¹⁸

In addition, there is an urgent need for the building of the social ties and activate the population into concrete action particularly in the context of the regeneration of degraded areas.

We can assume: in landscape, more to decide will have not only a skilled designers but also the broader society.

In Poland in the early 90s of the 20th century, when the public were hoping for brighter tomorrow, very much believed in the rapid development of civil society. The decentralisation of authorities and flip the responsibility for decisions on local spatial gave big hopes for improvement in the management, and shaping the landscape. However, the new reality has proved much more complicated. After more than two decades, living in the free economy and under the democratic system, we are learning to use the various rewards of democracy, with the participation in decision-making, and the design processes. There are experience in this area, but should be clearly noted that, we still do not reach a satisfactory level of participatory processes, public debate or the appropriate balance between the traditional approach to the design and the social participation. Polish experience shows good enthusiasm, incompetence, and successful venture worth the repetition in the execution of the idea of social participation. It is helpful work of Prof. Krystyna Pawłowska. She introduces the social sciences to fields of creativity which is the architecture or landscape architecture. She became the booster of the idea of social participation. Her achievements in this field provides a theoretical and practical instructions for professionals, and local authorities and all concerned the topic.¹⁹ We can quote the good examples of proceedings under the rules of social participation in the process of shaping the landscape in Poland. The attention here activities of the Lublin organization *Forum Kultury Przestrzeni i Forum Rozwoju Lublina*, which, apart from the active participation of the public debates over the quality of the city, including citizens in the process of shaping the landscape of the city. Moreover, official team Forum consisting of 22 persons forming the Council of Cultural Space, is to advise the President of Lublin in matters related to the space of the city.²⁰ These organizations also has the acquis in the practical conduct of public consultations, which result are ready projects of public parks (Ludowy Park and Rusałka Park).²¹ Declarations to the authorities in Lublin, that these projects will be taken into account, raise hope for actual regeneration of urban space in conjunction with the local community but do not guarantee this. As shown by the examples of the Małopolska,²² same conducting professional workshop participatory or good consultations, not

¹⁷ Wejchert K., 1984, *Elementy kompozycji urbanistycznej*, wydawnictwo Arkady, Warszawa. s.21

¹⁸ Thackara J., 2010, *Na grzbiecie fali. O projektowaniu w złożonym świecie*, Wydawnictwo Szkoły Wyższej Psychologii Społecznej „Academica”, Warszawa, s.169-177

¹⁹ Pawłowska K., 2008, *Przeciwdziałanie konfliktom wokół ochrony i kształtowania krajobrazu Partycypacja społeczna, debata publiczna, negocjacje*. Wydawnictwo Politechniki Krakowskiej, Kraków, ss.373, także Zanim wybuchnie konflikt. Idea i metody partycypacji społecznej w ochronie krajobrazu i kształtowaniu przestrzeni tom A Dlaczego? oraz tom B Jak?. 2010, red. Pawłowska K., wydawnictwo Fundacja Partnerstwo dla Środowiska, Kraków

²⁰ Kamiński J., 2012, *Kultura przestrzeni – partycypacja obywatelska w Lublinie* [w:] *Zieleń miejska* nr 2 (58), wydawca Abrys, s47-49,

²¹ *Idem.*, 2011, *Konsultacje społeczne sposób na rewitalizację terenów zieleni* [w:] *Zieleń miejska* nr 9 (53), wydawca Abrys, s44-47,

²² Zieliński M., 2012, *Wpływ społeczności lokalnych na krajobraz miejski (na przykładzie małopolskich doświadczeń)*, [w:] *Przestrzeń i Forma*, nr 16, Wydawnictwo SFERA, Szczecin, ss.535-547,

succeeds without the responsible decision of the authorities of the general. Only the concrete implementation will be considered the joint success of designers, local communities and authorities. In another case, the synergic potential of social and designers and authorities will be lost, or at best, reaches half success. For the full success can be regarded public park in Warsaw's Praga Południe, where in the years 2007-2010 managed to carry out an investment based on the principles of participation with local communities at different stages of the project. Crowds of residents and gladly posing to photo members of the local government during the Park opening, and the mass of visitors after the opening, seem to confirm the success of this venture.

Another thread of balance between the creation of the design and social participation is the evolution of the landscape in a broad scale. Professor Alexander Böhm believes that: *The value of landscape are a public good and belong to all citizens. However, this is a sufficient guarantee for their survival and therefore require some protection "prior owner". This is becoming cumbersome, not trendy, unwillingly taken but feasible and useful. The proof is the protection and management of the landscape, through the mandate of government services, which produces far better results than the effects of social participation in this field. In other words, the key to success are the proportions: as much authority as far as knowledge.*²³ Problems of spacial planning in Poland stem primarily from a different approach "owners" of the landscape to its use. Although the general public depends on preserving the valuable features of the landscape, in reality, it is difficult to protect valuable territory when its citizens see it above all prospect of profits for example: from the sale of the parcel for developer. From here take the protests concerning the projects introducing law for the protection of the natural, cultural or landscape values. On the other hand, the authority of local uses the term social and importantly authority depends on the social confidence particularly in the context of the election. The local authority easier decide on the forgiveness of the protection in law of local, and get the same approves the voters. It is much harder to take a not popular decision. The quality of the landscape it may suffer, and the responsibility for it blurs.

Finding the optimum balance between classic design approach and participatory process should define a modern approach to the shaping of the landscape. There is need to set the path for the design by knowledge and professional workshop with the responsibility and approval and participation of the public.

SUMMARY

If the potential value in the processes of changing and shaping the landscape considered the activities of the local community, in the context of the forming of civil society, more important seems to be the answer to the question how to effectively balance the problems of design and social participating ?

The idea objective should be considered to adapt the Landscape Architecture to the gains of democracy. It seems that the Landscape Architecture being the area of impact, not only in the scale of the human body but the whole societies, is predestined to exercise in accordance with the principle of *pro publico bono* and therefore the common good.

Another objective of the work will be systematizing of anthropogenic factors of landscape creation. The indication of the place that occupies among them the activities of local communities of non-professional creators.

An important part of the work will be highlighting the role of local communities in interaction with local government and the designer. It is necessary to find a model of good public debate and use participating in the creation of public space as a tool, for the common work towards governance planning with an esthetic factor in creation.

²³ Böhm A., 2008, *Między mandatem a partycypacją społeczną* [w:] *Zarządzenie krajobrazem kulturowym* Prace Komisji Krajobrazu Kulturowego PTG nr 10, wydawnictwo Komisja Krajobrazu Kulturowego PTG, Sosnowiec, s. 523

BIBLIOGRAFIA

- [1] Bogdanowski J., 1979, *Architektura Krajobrazu*, Państwowe wydawnictwo naukowe, Warszawa-Kraków, s.246,
- [2] Böhm A., 2011, *Ochrona i tworzenie piękna – jak tego nauczać?* [w:] *Architektura Krajobrazu Studia i Prezentacje*, nr 2, Wydawca: Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu, Wrocław, s.4-7,
- [3] Böhm A., 2008, *Między mandatem a partycypacją społeczną* [w:] *Zarządzenie krajobrazem kulturowym* Prace Komisji Krajobrazu Kulturowego PTG nr 10, wydawnictwo Komisja Krajobrazu Kulturowego PTG, Sosnowiec, s.515-523,
- [4] *Draft recommendation of the Committee of Ministers to member states on the Council of Europe's Charter on shared social responsibilities*, 2012, PDF,
- [5] Gehl J., 2009, *Życie między budynkami*, wyd. RAM, Kraków, ss.200,
- [6] Gehl J., 2010, *Cities for People*, Islandpress, Washington/Covelo/London ss.269,
- [7] Kamiński J., 2011, *Konsultacje społeczne sposób na rewitalizację terenów zieleni* [w:] *Zieleń miejska* nr 9 (53), wydawca Abrys, s.44-47,
- [8] Kamiński J., 2012, *Kultura przestrzeni – partycypacja obywatelska w Lublinie* [w:] *Zieleń miejska* nr 2 (58), wydawca Abrys, s.47-49,
- [9] *Katalog rzeźby i obiektów przestrzennych w kolekcji Muzeum Rzeźby Współczesnej*, 2001, red. Twardowska J., wydawnictwo Centrum Rzeźby Polskiej w Orońsku, Orońsko, s.131,
- [10] Kele F., Mariot P., 1986, *Krajobraz Człowiek Środowisko*, Wydawnictwo Ossolineum, Wrocław, ss.68,
- [11] Lynch K., 2011, *Obraz miasta*, wyd. Archiwolta, Kraków, s.233,
- [12] Pawłowska K., 2008, *Przeciwdziałanie konfliktom wokół ochrony i kształtowania krajobrazu Partycypacja społeczna, debata publiczna, negocjacje*. Wydawnictwo Politechniki Krakowskiej, Kraków, ss.373,
- [13] Wejchert K., 1984, *Elementy kompozycji urbanistycznej*, wydawnictwo Arkady, Warszawa. s.279,
- [14] Thackara J., 2010, *Na grzbiecie fali. O projektowaniu w złożonym świecie*, Wydawnictwo Szkoły Wyższej Psychologii Społecznej „Academica”, Warszawa, ss.181,
- [15] *Zanim wybuchnie konflikt. Idea i metody partycypacji społecznej w ochronie krajobrazu i kształtowaniu przestrzeni* tom A Dlaczego? 2010, red. Pawłowska K., wydawnictwo Fundacja Partnerstwo dla Środowiska, Kraków, ss.179,
- [16] *Zanim wybuchnie konflikt. Idea i metody partycypacji społecznej w ochronie krajobrazu i kształtowaniu przestrzeni* tom B Jak?, 2010, red. Pawłowska K., wydawnictwo Fundacja Partnerstwo dla Środowiska, Kraków, ss.146,
- [17] Zieliński M., 2012, *Wpływ społeczności lokalnych na krajobraz miejski (na przykładzie małopolskich doświadczeń)*, [w:] *Przestrzeń i Forma*, nr 16, Wydawnictwo SFERA, Szczecin, ss.535-547,

O AUTORZE

Absolwent Wydziału Architektury Politechniki Krakowskiej na kierunkach: Architektura Krajobrazu oraz Architektura i Urbanistyka. Asystent w Pracowni Projektowania Architektury Krajobrazu PK. Członek Stowarzyszenia Polskich Architektów Krajobrazu. Laureat konkursów architektoniczno-krajobrazowych. Rozwija zainteresowania tematami szeroko rozumianej kreacji w przestrzeniach publicznych.

AUTHOR'S NOTE

Graduated from the Faculty of Architecture of Cracow University of Technology majoring in Architecture and Landscape Architecture. Assistant in Landscape Architecture at Cracow University of Technology. Member of the Polish Association of Landscape Architects. Winner of landscape architectural competitions. Develops interest in the broader themes of creation in public spaces.